

JERZY KITOWSKI

METODYCZNE ASPEKTY OCENY PŁYNNOŚCI FINANSOWEJ W UJĘCIU STATYCZNYM

Wprowadzenie

W krajowej literaturze przedmiotu nieoczekiwanie dostrzegamy paradoks metodyczny w zakresie założeń analizy płynności finansowej w ujęciu statycznym. Powszechnie stosowane klasyczne wskaźniki tej analizy, do których należy zaliczyć kapitał obrotowy (*net working capital*), wskaźnik bieżącej płynności (*current ratio*), wysokiej płynności (*quick ratio*) oraz wskaźnik płynności gotówkowej (*cash to current liabilities ratio*) są różnorodnie konstruowane, klasyfikowane (według poziomu płynności) i interpretowane. Dodatkową barierą jest także ich niekonsekwentna terminologia (ta sama nazwa niekiedy dotyczy wskaźników o nieporównywalnej konstrukcji).

Jest rzeczą zdumiewającą, że tylko w nielicznych pracach obszernego zasobu literatury przedmiotu znajdujemy rzetelną definicję wyznaczników wskaźników płynności finansowej, to jest skorygowanych aktywów obrotowych, zwanych aktywami bieżącymi oraz skorygowanych zobowiązań krótkoterminowych, zwanych zobowiązaniami bieżącymi¹:

- aktywa bieżące = aktywa obrotowe – należności z tytułu dostaw i usług powyżej 12 miesięcy,
- zobowiązania bieżące = zobowiązania krótkoterminowe – zobowiązania z tytułu dostaw i usług powyżej 12 miesięcy + rezerwy krótkoterminowe + rozliczenia międzyokresowe krótkoterminowe.

Celem artykułu jest krytyczna ocena licznych przypadków występowania w krajowej literaturze przedmiotu mankamentów merytorycznych, niekonsekwencji terminologicznych i uproszczeń metodycznych występujących w analizie płynności finansowej oraz próba ujednoczenia założeń metodycznych tej analizy.

¹ *Analiza finansowa przedsiębiorstwa – ujęcie sytuacyjne*, red. M. Hamrol, Wyd. Akademii Ekonomicznej w Poznaniu, Poznań 2005, s. 125 i 151; A. Kobiąłka: *Płynność finansowa w długim okresie i czynniki ją determinujące – studium przypadku*, [w:] *Zarządzanie finansami firm – teoria i praktyka*, red. B. Bernaś, A. Kopiński, „Prace Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu” nr 158, Wrocław 2011, s. 222; B. Nita: *Syntetyczny wskaźnik płynności finansowej w ujęciu statycznym w kontekście zapotrzebowania na kapitał obrotowy netto*, [w:] *Rachunek kosztów i pomiar dokonań*, red. E. Nowak, M. Nieplowicz, „Prace Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu” nr 182, Wrocław 2011, s. 366-367; M. Sierpińska, T. Jachna: *Ocena przedsiębiorstwa według standardów światowych*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2004, s. 147.

Niekonsekwencje w klasyfikacji wskaźników płynności finansowej

W literaturze przedmiotu występują trzy, znacznie się różniące, klasyfikacje omawianych wskaźników według kryterium poziomu płynności finansowej.

Według opracowania Komisji ds. Analizy Finansowej Rady Naukowej Stowarzyszenia Księgowych w Polsce² wskaźnik bieżącej płynności nosi nazwę wskaźnika płynności finansowej I°, wskaźnik wysokiej płynności – odpowiednio II°, a wskaźnik płynności gotówkowej – III°. Identyczne kryterium występuje w podręczniku wydanym pod reakcją M. Jerzemowskiej³. Odmienną numerację omawianych wskaźników znajdujemy w licznych pracach cytowanej literatury przedmiotu⁴, gdzie wskaźnik bieżącej płynności jest nazywany wskaźnikiem III°, a wskaźnik płynności gotówkowej – I°.

Jeszcze inne kryterium podziału mierników na trzy stopnie poziomu płynności finansowej wprowadził M. Walczak: proponowany „stopień pierwszy” jest odpowiednikiem wskaźnika wysokiej płynności, „stopień drugi” – wskaźnika bieżącej płynności, a „stopień trzeci”, będący relacją kapitału stałego (suma kapitału własnego i „długoterminowego kapitału obcego”) do aktywów trwałych, jest miernikiem struktury (a nie płynności) finansowej. Zatem ze zdumieniem należy skonstatować, że M. Walczak nie wyróżnia miernika płynności gotówkowej.

Niekonsekwencje terminologiczne wskaźników płynności finansowej

Niezależnie od niekonsekwentnej klasyfikacji wskaźników płynności finansowej, w literaturze przedmiotu spotykamy również częste przypadki niekonsekwencji terminologicznej. Na przykład, wskaźnik wysokiej płynności, również często nazywany wskaźnikiem szybkiej płynności, nosi także trzy inne nazwy:

- podwyższonej płynności⁵,
- przyspieszonej płynności⁶,

² *Sektorowe wskaźniki finansowe*. Opracowanie Komisji ds. Analizy Finansowej Rady Naukowej SKwP. „Rachunkowość” 2007, nr 7.

³ *Analiza ekonomiczna w przedsiębiorstwie*, red. M. Jerzemowska, PWE, Warszawa 2004, s. 137–138.

⁴ A. Cwiakała-Małys, W. Nowak: *Analiza sytuacji finansowej przedsiębiorstwa w gospodarce rynkowej*, Wydawnictwo Uniwersytetu Wrocławskiego, Wrocław 2001, s. 65; G. Gołębiowski, A. Tłaczała: *Analiza ekonomiczno-finansowa w ujęciu praktycznym*, Difin, Warszawa 2005, s. 112–116; *Analiza finansowa przedsiębiorstwa...*, s. 149; E. Nowak: *Analiza sprawozdań finansowych*, PWE, Warszawa 2005, s. 194; T. Waśniewski, W. Skoczylas: *Teoria i praktyka analizy finansowej w przedsiębiorstwie*, Fundacja Rozwoju Rachunkowości w Polsce, Warszawa 2002, s. 173.

⁵ J. Czekaj, Z. Dresler: *Zarządzanie finansami przedsiębiorstw. Podstawy teorii*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 1998, s. 216; W. Dębski: *Teoretyczne i praktyczne aspekty zarządzania finansami przedsiębiorstwa*, Warszawa 2005, s. 80; L. Gąsioriewicz: *Ekonomika przedsiębiorstwa. Analiza ekonomiczna przedsiębiorstwa*, Oficyna Wydawnicza Politechniki Warszawskiej, Warszawa 1999, s. 126; Z. Leszczyński, A. Skowronek-Mielczarek: *Analiza ekonomiczno-finansowa firmy*, Difin, Warszawa 2000, s. 102; B. Pomykańska, P. Pomykański: *Analiza finansowa przedsiębiorstwa*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2007, s. 71.

⁶ *Nowoczesne zarządzanie finansami przedsiębiorstwa*, red. A. Bielawska, Wyd. C.H. Beck, Warszawa 2009, s. 202; A. Cwiakała-Małys, W. Nowak: *op.cit.*, s. 64; G. Michalski: *Wprowadzenie do zarządzania fi-*

- szybkości spłaty zobowiązań⁷.

Użyty przez W. Bienia termin „wskaźnik szybkości spłaty zobowiązań” sugeruje, że jest to wskaźnik sprawności gospodarowania. Z kolei P. Antonowicz wskaźnik podwyższonej płynności, będący synonimem wysokiej płynności, traktuje nieoczekiwanie jako wskaźnik płynności gotówkowej⁸.

Wskaźnik płynności gotówkowej nosi w cytowanej literaturze przedmiotu sześć różnych nazw:

- płynności natychmiastowej⁹,
- natychmiastowy¹⁰,
- płynności środków pieniężnych¹¹,
- środków pieniężnych¹²,
- wypłacalności gotówkowej¹³,
- wypłacalności środkami pieniężnymi¹⁴.

Niekonsekwentna i dowolna terminologia wskaźników płynności finansowej stanowi istotną barierę, a co najmniej spore utrudnienie w ich odbiorze, bowiem wskaźnik noszący tę samą nazwę w istocie opisuje nieporównywalne przekroje badanego zjawiska. Na przykład „wskaźnik środków pieniężnych” według M. Sierpińskiej i T. Jachny jest relacją **inwestycji krótkoterminowych** do zobowiązań bieżących¹⁵ (a zatem klasycznym wskaźnikiem płynności gotówkowej), podczas gdy wymienieni autorzy „wskaźnikiem płynności gotówkowej” nazywają relację **przepływów pieniężnych netto z działalności operacyjnej** do zobowiązań bieżących¹⁶. „Wskaźnik natychmiastowej płynności”, który, jak wykazano, według A. Cwiakała-Małys i W. Nowak oraz M. Nowaka jest synonimem wskaźnika płynności gotówkowej, w cytowanej pracy M. Sierpińskiej i T. Jachny opisuje zupełnie inne zjawisko, bowiem jest relacją **środków pieniężnych i innych aktywów pieniężnych do zobowiązań bieżących o okresie zapadalności do 3 miesięcy**¹⁷.

nansami przedsiębiorstw, Wyd. C.H. Beck, Warszawa 2010, s. 30; M. Sierpińska, D. Wędzki: *Zarządzanie płynnością finansową w przedsiębiorstwie*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2002, s. 60.

⁷ W. Bień: *Zarządzanie finansami przedsiębiorstwa*, Difin, Warszawa 1999, s. 106.

⁸ P. Antonowicz: *Metody oceny i prognoza kondycji ekonomiczno-finansowej przedsiębiorstw*, Wyd. Ośrodka Doradztwa i Doskonalenia Kadr, Gdańsk 2007, s. 147.

⁹ A. Cwiakała-Małys, W. Nowak: *op.cit.*, s. 64.

¹⁰ M. Nowak: *Praktyczna ocena kondycji finansowej przedsiębiorstwa. Metody i ograniczenia*, Fundacja Rozwoju Rachunkowości w Polsce, Warszawa 1998, s. 158.

¹¹ B. Pomykałska, P. Pomykałski: *op.cit.*, s. 74.

¹² W. Gabrusewicz: *Podstawy analizy finansowej*, PWE, Warszawa 2007, s. 235; M. Sierpińska, T. Jachna: *op.cit.*, s. 148; M. Sierpińska, D. Wędzki: *op.cit.*, s. 61.

¹³ *Analiza finansowa przedsiębiorstwa*, s. 149; *Analiza ekonomiczna...*, s. 137–138.

¹⁴ L. Bednarski: *Analiza finansowa w przedsiębiorstwie*, PWE, Warszawa 2007, s. 81.

¹⁵ M. Sierpińska, T. Jachna, *op.cit.*, s. 148.

¹⁶ *Ibidem*, s. 149.

¹⁷ *Ibidem*, s. 148.

Osobliwą terminologię wskaźników płynności finansowej wprowadził M. Walczak¹⁸. Wskaźnik bieżącej płynności (*current ratio*) nazywa wskaźnikiem płynności ogólnej¹⁹, natomiast wskaźnik wysokiej płynności (*quick ratio*) nosi nazwę wskaźnika bieżącej płynności (!). Na tym, niestety, niekonsekwencje terminologiczne się nie kończą. Wskaźnik płynności ogólnej nazywany jest także wskaźnikiem kapitału pracującego.

W literaturze przedmiotu dostrzegamy również niekonsekwentne posługiwanie się przez tych samych autorów kategoriami zobowiązania krótkoterminowe, zobowiązania bieżące oraz pasywa bieżące, co może sugerować czytelnikowi, że są to trzy różne kategorie. Na przykład w mianowniku wskaźnika bieżącej płynności występują pasywa bieżące, podczas gdy w mianowniku wskaźników płynności wysokiej i gotówkowej – zobowiązania bieżące²⁰. Niekiedy nawet w konstrukcji różnych wersji tego samego wskaźnika występują odpowiednio zobowiązania bieżące oraz zobowiązania krótkoterminowe²¹. Podobne niekonsekwencje terminologiczne spotykamy w przypadku liczników omawianych wskaźników płynności finansowej (na przykład we wskaźniku bieżącej płynności – majątek obrotowy, ale już we wskaźniku wysokiej płynności – aktywa obrotowe)²². W rozpatrywanym zasobie literatury przedmiotu spotykamy także przypadki utożsamiania aktywów obrotowych z aktywami bieżącymi²³ oraz zobowiązań krótkoterminowych z zobowiązaniami bieżącymi²⁴ i pasywami bieżącymi²⁵.

Niekonsekwencje definicyjne wskaźników płynności finansowej

Uważna lektura literatury przedmiotu prowadzi do zaskakujących wniosków odnośnie błędów i uproszczeń metodycznych w zakresie definiowania podstawowych kategorii i mierników płynności finansowej. Na przykład B. i P. Pomykalscy niezręcznie utożsamili **kapitał obrotowy netto** (różnica między aktywami obrotowymi i zobowiązaniami krótkoterminowymi, lub kapitałem stałym i aktywami trwałymi) z **cyklem konwersji gotówki**, wyrażonym w dniach (różnica między sumą wskaźnika rotacji zapasów i cyklu realizacji należności a wskaźnikiem spłaty zobowiązań)²⁶. Z kolei D. Olszewski²⁷ niefortunnie traktuje **kapitał obrotowy** jako synonim **aktywów bieżących (majątku obrotowego)**.

¹⁸ M. Walczak: *Analiza finansowa w procesie sterowania przedsiębiorstwem. Założenia i metody w warunkach gospodarki rynkowej*, Finans-Servis, Warszawa 1992.

¹⁹ *Ibidem*, s. 26–27.

²⁰ A. Cwiąkała-Małys, W. Nowak: *op.cit.*, s. 63–64; W. Gabrusewicz: *op.cit.*, s. 230, 232 i 235.

²¹ M. Krajewski: *Ocena rentowności przedsiębiorstw w aspekcie płynności finansowej*, [w:] *Finanse przedsiębiorstw*, red. A. Kopiński, „Prace Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu” nr 98. Wyd. Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu, Wrocław 2010, s. 158.

²² J. Czekaj, Z. Dresler: *op.cit.*, s. 214.

²³ W. Dębski: *op.cit.*, s. 57; W. Gabrusewicz: *op.cit.*, s. 230; G. Michalski: *op.cit.*, s. 28–30.

²⁴ J. Czekaj, Z. Dresler: *op.cit.*, s. 215.

²⁵ W. Dębski: *op.cit.*, s. 57; G. Michalski: *op.cit.*, s. 28–30.

²⁶ B. Pomykalska, P. Pomykalski: *op.cit.*, s. 85.

²⁷ D. Olszewski: *Podstawy analizy finansowej przedsiębiorstwa*, Warszawa 1992, s. 94.

Nie można również zgodzić się z uproszczoną definicją zobowiązań krótkoterminowych (bieżących), pomijającą krótkoterminowe rezerwy oraz rozliczenia międzyokresowe (krótkoterminowe). W literaturze spotykamy najczęściej trzy typowe rodzaje uproszczeń:

- utożsamianie zobowiązań krótkoterminowych z pozycją B.III bilansu²⁸,
- pomijanie rozliczeń międzyokresowych (krótkoterminowych lub w zależności od daty publikacji – rozliczeń międzyokresowych biernych i przychodów przyszłych okresów²⁹),
- pomijanie rezerw na zobowiązania (krótkoterminowych)³⁰.

Rezerwy na zobowiązania (krótkoterminowe), stanowiące w bilansie po konwersji dla celów analitycznych składnik zobowiązań bieżących, nieoczekiwanie budzą pewne kontrowersje w krajowej literaturze przedmiotu. W niektórych podręcznikach rachunkowości finansowej, zarządzania finansami lub analizy finansowej w przytaczanych bilansach nie występuje rozpatrywana kategoria, co jest zjawiskiem trudnym do wyobrażenia w konkretnym przedsiębiorstwie³¹. Z kolei w podręczniku S. Koca, M. Borkowskiej i A. Karczykowskiego³² w przykładowym bilansie znajdujemy wprowadzone rezerwy, jednakże zostały one pominięte w konstrukcji zobowiązań bieżących, co oczywiście prowadzi do paradoksalnej sytuacji: suma zobowiązań krótko- i długoterminowych oraz kapitału własnego jest niższa od sumy pasywów.

Zastrzeżenia metodyczne budzą także przypadki definiowania rozpatrywanych kategorii w nadmiernym stopniu uogólnienia. Na przykład według W. Dębskiego³³ aktywa bieżące stanowią sumę: „gotówki + należności + zapasy + środki na rachunkach bankowych”. Ustawa z dnia 9 listopada 2000 roku o zmianie ustawy o rachunkowości³⁴ aktywa obrotowe definiuje jako sumę zapasów, należności krótkoterminowych, inwestycji krótkoterminowych oraz krótkoterminowych rozliczeń międzyokresowych. A zatem w omawianej definicji pominięto krótkoterminowe aktywa finansowe (np. udziały lub akcje, papiery wartościowe, udzielone pożyczki, inne krótkoterminowe aktywa finansowe), inne środki pieniężne, inne inwestycje krótkoterminowe, a przede wszystkim krótkoterminowe rozliczenia międzyokresowe. Nie można również utożsamiać należności z należnościami krótkoterminowymi, bowiem występuje jeszcze kategoria należności długoterminowych.

²⁸ Z. Leszczyński, A. Skowronek-Mielczarek: *op.cit.*, s. 102; B. Pomykalska, P. Pomykalski: *op.cit.*, s. 69–70 (wymienieni autorzy są niekonsekwentni, gdyż zdefiniowali kapitał obrotowy (jako „różnicę między aktywami obrotowymi i zobowiązaniami krótkoterminowymi i rezerwami na zobowiązania” (pominięli zatem rozliczenia międzyokresowe oraz nie skorygowali rezerw na zobowiązania o rezerwy długoterminowe).

²⁹ W. Bień: *op.cit.*, s. 91 i 104.

³⁰ W. Dębski: *op.cit.*, s. 79.

³¹ Por. W. Bień: *op.cit.*, s. 91 oraz L. Bednarski: *op.cit.*, s. 66–67.

³² S. Koc, M. Borkowska, A. Karczykowski: *Sprawozdawczość finansowa bez tajemnic. Zasady sporządzania i metody analizy*, Finans-Servis, Warszawa 1999, s. 183, 211 i 215.

³³ W. Dębski: *op.cit.*, s. 79.

³⁴ DzU nr 113, poz. 1186.

Pewnym mankamentem metodycznym, w publikacjach wydanych po 2001 roku, przy prezentowaniu konstrukcji wskaźnika wysokiej płynności jest posługiwanie się nieaktualną już (w świetle obowiązującej ustawy z dnia 9 listopada 2000 roku o zmianie ustawy o rachunkowości) kategorią „rozliczenia międzyokresowe czynne”, zamiast **krótkoterminowe rozliczenia międzyokresowe**³⁵. Podobnej natury uwagi krytyczne należy odnieść do niezręcznego używania terminu „rozliczenia międzyokresowe” w liczniku omawianego wskaźnika³⁶ (zamiast krótkoterminowe rozliczenia międzyokresowe), bowiem w świetle obowiązującej ustawy o rachunkowości rozliczenia międzyokresowe są składnikiem pasywów (zobowiązań i rezerw na zobowiązania – poz. B.IV).

Uproszczeniem metodycznym jest również pomijanie, jako członu korygującego aktywa bieżące, w liczniku wskaźnika wysokiej płynności – omawianej wartości krótkoterminowych rozliczeń międzyokresowych. Uproszczenie to występuje stosunkowo często³⁷, a argument, że kategoria ta jest statystycznie nieistotna, nie jest przekonujący³⁸. Warto również dodać, że niektórzy autorzy, z czym należy się zgodzić, korygują wartość aktywów obrotowych o krótkoterminowe rozliczenia międzyokresowe już w procedurze obliczania wskaźnika bieżącej płynności³⁹. Dostrzegamy zatem kolejny paradoks metodyczny, jedni autorzy korygują o krótkoterminowe rozliczenia międzyokresowe wskaźnik bieżącej płynności, a inni pomijają tę konieczną procedurę przy obliczaniu wskaźnika wysokiej płynności.

Krytycznie należy się także odnieść do kolejnego uproszczenia metodycznego, polegającego na utożsamieniu, w konstrukcji wskaźnika płynności gotówkowej, kategorii środków pieniężnych z inwestycjami krótkoterminowymi⁴⁰, bowiem środki pieniężne stanowią za ledwie składnik krótkoterminowych aktywów finansowych (obok udziałów i akcji, innych papierów wartościowych, udzielonych pożyczek oraz innych krótkoterminowych aktywów finansowych), które powiększone o inne inwestycje krótkoterminowe składają się na pełną definicję inwestycji krótkoterminowych.

³⁵ Por. L. Bednarski: *op.cit.*, s. 78; *Nowoczesne...*, 202; A. Cwiąkała-Małys, W. Nowak: *op.cit.*, s. 64; *Analiza ekonomiczna...*, s. 138; M. Sierpińska, T. Jachna: *op.cit.*, s. 147; M. Sierpińska, D. Wędzki: *op.cit.*, s. 60.

³⁶ R. Kowalak: *Ocena kondycji finansowej przedsiębiorstwa w badaniu zagrożenia upadłością*, Wyd. Ośrodka Doradztwa i Doskonalenia Kadr, Gdańsk 2008, s. 111; M. Zaleska: *Ocena ekonomiczno-finansowa przedsiębiorstwa przez analityka bankowego*, Wyd. SGH, Warszawa 2002, s. 67.

³⁷ S. Gemra: *Zarządzanie płynnością finansową na przykładzie przedsiębiorstw transportowych*, [w:] *Współczesne problemy analizy ekonomicznej*, red. R. Borowiecki, A. Jaki, Wyd. Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie, Kraków 2010, s. 214; J. Czekaj, Z. Dresler: *op.cit.*, s. 214; W. Gabrusewicz: *op.cit.*, s. 232; G. Michalski: *op.cit.*, s. 30; M. Nowak: *op.cit.*, s. 154.

³⁸ Na przykład w spółce giełdowej ABM SOLID SA w 2007 r. (stan na 31.12) krótkoterminowe rozliczenia międzyokresowe wynosiły ponad 14 mln zł i były 3,72-razy wyższe od zapasów.

³⁹ D. Zawadzka, R. Ardan, E. Szafraniec-Siluta: *Płynność finansowa a rentowność przedsiębiorstw rolnych w Polsce – ujęcie modelowe*, „Zeszyty Naukowe Szkoły Głównej Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie. Ekonomika i Organizacja Gospodarki Żywnościowej” nr 88, Warszawa 2011, s. 197.

⁴⁰ L. Bednarski: *op.cit.*, s. 81; A. Cwiąkała-Małys, W. Nowak: *op.cit.*, s. 64; W. Dębski: *op.cit.*, s. 81; S. Gemra: *op.cit.*, s. 214; G. Gołębiowski, A. Tłaczała: *op.cit.*, s. 116; Z. Leszczyński, A. Skowronek-Mielczarek: *op.cit.*, s. 102; M. Zaleska: *op.cit.*, s. 67.

Pewnym uproszczeniem jest również przyjęcie przez R. Kowalaka⁴¹, że krótkoterminowe aktywa finansowe są równe inwestycjom krótkoterminowym (nie uwzględniono innych inwestycji krótkoterminowych).

Niekonsekwencje i kontrowersje interpretacyjne wskaźników płynności finansowej

Zastrzeżenia metodyczne budzą proponowane sposoby interpretacji wskaźników płynności finansowej. Wskaźniki płynności, podobnie jak pozostałe wskaźniki analizy finansowej, są zróżnicowane branżowo oraz zmienne w czasie. Dlatego też nie należy przeceniać roli przytaczanych w literaturze przedmiotu wzorców oceny wskaźników bieżącej, wysokiej i płynności gotówkowej, bowiem na przykład firma, która posiada wskaźnik bieżącej płynności równy 2,0 („optymalna”, według niektórych źródeł, jego wielkość) wcale nie musi posiadać **realnej zdolności** do spłaty zobowiązań krótkoterminowych.

W cytowanej literaturze przedmiotu najczęściej wymieniane są dwa progi zalecanej wysokości wskaźnika bieżącej płynności: 1,5–2,0 (w 10 pracach)⁴² oraz 1,2–2,0 (w 9 publikacjach). Sporadycznie zalecane są inne „optymalne” granice omawianego wskaźnika. Na przykład M. Nowak⁴³ opowiada się za przedziałem 1,6–1,8, J. Ostaszewski⁴⁴ 1,6–1,9, M. Jerzemowska⁴⁵ 1,3–2,0 oraz W. Dębski⁴⁶ odpowiednio 1,0–2,0. Z kolei według punktowej metody oceny ryzyka bankowego przedział ten waha się od 1,0 do 2,5⁴⁷.

Podobna zgodność występuje w rozpatrywanym zasobie literatury przedmiotu odnośnie progów kształtowania się wskaźnika wysokiej płynności. W 11 publikacjach autorzy podkreślają, że wskaźnik ten nie może być niższy niż 1,0, a w 6 kolejnych pracach, że powinien się on kształtować w przedziale od 1,0–1,2. Do innych sugestii w tym zakresie, należy zaliczyć propozycje E. Nowaka⁴⁸ (1,0–1,3), M. Nowaka⁴⁹ (0,7–0,9), M. Jerzemowskiej⁵⁰ (0,8–1,5) oraz J. Ostaszewskiego⁵¹ (0,9–1,0).

Znacznie więcej zastrzeżeń metodycznych w omawianym zakresie budzi wskaźnik płynności gotówkowej. Niektórzy autorzy uważają, że ustalenie optymalnego poziomu tego wskaźnika jest bardzo trudne, a nawet niemożliwe⁵². Przeważa jednak pogląd (w 9 publikacjach), że pożądany wskaźnik płynności gotówkowej powinien wahać się od 0,1 do 0,2

⁴¹ R. Kowalak: *Ocena kondycji finansowej przedsiębiorstwa*, Wyd. Ośrodka Doradztwa i Doskonalenia Kadr, Gdańsk 2003, s. 55.

⁴² Ograniczona objętość artykułu nie pozwala na zamieszczenie pełnej dokumentacji źródłowej.

⁴³ M. Nowak: *op.cit.*, s. 154.

⁴⁴ J. Ostaszewski: *Ocena efektywności przedsiębiorstwa według standardów EWG, CIM*, Warszawa 1991, s. 54–55.

⁴⁵ *Analiza ekonomiczna...*, s. 137.

⁴⁶ W. Dębski: *op.cit.*, s. 79.

⁴⁷ M. Sierpińska, D. Wędzki: *op.cit.*, s. 153.

⁴⁸ E. Nowak: *op.cit.*, s. 196.

⁴⁹ M. Nowak: *op.cit.*, s. 157.

⁵⁰ *Analiza ekonomiczna...*, s. 138.

⁵¹ J. Ostaszewski: *op.cit.*, s. 54–55.

⁵² G. Gołębiowski, A. Tłaczała: *op.cit.*, s. 116; R. Kowalak: *op.cit.*, s. 112.

(lub nie przekraczać 0,2). Nieco odmienne stanowisko reprezentują M. Nowak⁵³ (0,05–0,25) oraz M. Krajewski⁵⁴ (0,1–0,3). Z kolei R. Kowalak, pomimo wymienionych wcześniej zastrzeżeń metodycznych, powołuje się na literaturę przedmiotu i wymienia zalecany przedział od 0,2 do 0,25⁵⁵.

Niekiedy spotykamy przypadki błędnego cytowania omawianych progów wskaźników płynności finansowej⁵⁶.

Wielu autorów podziela krytyczne poglądy, że, jak dowodzą doświadczenia praktyczne, nie istnieją idealne wzorce wskaźników płynności finansowej, które mogłyby stanowić wiarygodną bazę porównań⁵⁷. Poziom danego wskaźnika jest z natury nieporównywalny, gdyż jest on zmienny w czasie, zależny od specyfiki branży oraz polityki finansowej zarządu firmy⁵⁸.

Specyfikę branżową wskaźników płynności finansowej wymownie ilustrują *Sektorowe wskaźniki finansowe*⁵⁹ (za rok 2009). Wskaźnik bieżącej płynności waha się od 7,06 (transport lotniczy) do 1,50 (produkcja napojów), wysokiej płynności od 6,79 (transport lotniczy) do 0,59 (produkcja wyrobów tytoniowych), natomiast wskaźnik płynności gotówkowej odpowiednio od 3,10 (rybactwo) do 0,17 (produkcja napojów).

Należy również wskazać na przykłady błędów merytorycznych, popełnianych w trakcie oceny wskaźników płynności finansowej. Typową ilustrację omawianej sytuacji znajdujemy w opracowaniu D. Appenzeller i K. Szarzec⁶⁰. Jeżeli kapitał obrotowy jest ujemny (–26 350,38 mln zł), a zatem aktywa bieżące są mniejsze od zobowiązań bieżących, to wskaźniki bieżącej płynności (CR = 1,788) oraz wysokiej płynności (QR = 1,295) nie mogą być wyższe od jedności.

Podsumowanie

Jak wynika z przeprowadzonych rozważań, należy dążyć do zunifikowania założeń metodycznych analizy płynności finansowej poprzez ujednoczenie konstrukcji wskaźników i kategorii tworzących te wskaźniki (aktywa bieżące i zobowiązania bieżące), ich terminologii oraz klasyfikacji według poziomów płynności. Krytyczny przegląd krajowej literatury

⁵³ M. Nowak: *op.cit.*, s. 159.

⁵⁴ M. Krajewski: *op.cit.*, s. 159.

⁵⁵ R. Kowalak: *op.cit.*, s. 112.

⁵⁶ G. Gołębiowski, A. Tłaczała: *op.cit.*, s. 113. L. Bednarski opowiada się za przedziałem 1,5–2,0, a nie jak wymieniają cytowani autorzy 1,2–2,0.

⁵⁷ M. Sierpińska, D. Wędzki: *op.cit.*, s. 59.

⁵⁸ M. Sierpińska, T. Jachna: *op.cit.*, s. 148; M. Soliwoda: *Rentowność i płynność finansowa przedsiębiorstw w Polsce*, [w:] *Zarządzanie finansami firm – teoria i praktyka*, red. B. Bernaś, A. Kopiński, „Prace Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu” nr 158, Wyd. Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu, Wrocław 2011, s. 366–367.

⁵⁹ *Sektorowe wskaźniki finansowe*, „Rachunkowość” 2011, nr 5 (dodatek).

⁶⁰ D. Appenzeller, K. Szarzec: *Prognozowanie zagrożenia upadłością polskich spółek publicznych*, „Rynek Terminowy” 2004, nr 1, s. 126 (tab. 3).

przedmiotu prowadzi do wniosku, że nie są uwzględniane w tym zakresie, w oczekiwanej mierze, zalecenia metodyczne Komisji ds. Analizy Finansowej Rady Naukowej SKwP.

Niekonsekwentna i dowolna terminologia oraz uproszczenia metodyczne w konstrukcji klasycznych wskaźników płynności finansowej stanowią istotną barierę w ich odbiorze, bowiem zarówno wskaźnik, jak i jego elementy konstrukcyjne, noszące tę samą nazwę, w istocie mogą opisywać nieporównywalne przekroje badanego zjawiska.

Autor krytycznie odnosi się do powszechnie występującego w krajowej literaturze przedmiotu zjawiska przeceniania (a nawet dogmatycznego traktowania) zalecanych optymalnych progów oceny wskaźników płynności finansowej, z pominięciem ich specyfiki branżowej, zmienności w czasie oraz zależności od postawy strategicznej i polityki finansowej zarządu przedsiębiorstwa.

Literatura

- Analiza ekonomiczna w przedsiębiorstwie*, red. M. Jerzemowska, PWE, Warszawa 2004.
- Analiza finansowa przedsiębiorstwa – ujęcie sytuacyjne*, red. M. Hamrol, Wyd. Akademii Ekonomicznej w Poznaniu, Poznań 2005.
- Antonowicz P.: *Metody oceny i prognoza kondycji ekonomiczno-finansowej przedsiębiorstw*, Wyd. Ośrodka Doradztwa i Doskonalenia Kadr, Gdańsk 2007.
- Appenzeller D., Szarzec K.: *Prognozowanie zagrożenia upadłością polskich spółek publicznych*, „Rynek Terminowy” 2004, nr 1.
- Bednarski L.: *Analiza finansowa w przedsiębiorstwie*, PWE, Warszawa 2007.
- Bień W.: *Zarządzanie finansami przedsiębiorstwa*, Difin, Warszawa 1999.
- Czekaj J., Dresler Z.: *Zarządzanie finansami przedsiębiorstw. Podstawy teorii*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 1998.
- Ćwiąkała-Małys A., Nowak W.: *Analiza sytuacji finansowej przedsiębiorstwa w gospodarce rynkowej*, Wydawnictwo Uniwersytetu Wrocławskiego, Wrocław 2001.
- Dębski W.: *Teoretyczne i praktyczne aspekty zarządzania finansami przedsiębiorstwa*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2005.
- Gabrusewicz W.: *Podstawy analizy finansowej*, PWE, Warszawa 2007.
- Gąsioriewicz L.: *Ekonomika przedsiębiorstwa. Analiza ekonomiczna przedsiębiorstwa*, Oficyna Wydawnicza Politechniki Warszawskiej, Warszawa 1999.
- Gemra S.: *Zarządzanie płynnością finansową na przykładzie przedsiębiorstw transportowych*, [w:] *Współczesne problemy analizy ekonomicznej*, red. R. Borowiecki, A. Jaki, Wyd. Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie, Kraków 2010.
- Gołębiowski G., Tłaczała A.: *Analiza ekonomiczno-finansowa w ujęciu praktycznym*, Difin, Warszawa 2005.
- Kobiałka A.: *Płynność finansowa w długim okresie i czynniki ją determinujące – studium przypadku*, [w:] *Zarządzanie finansami firm – teoria i praktyka*, red. B. Bernaś, A. Kopiński, „Prace Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu” nr 158, Wrocław 2011.

- Koc S., Borkowska M., Karczykowski A.: *Sprawozdawczość finansowa bez tajemnic. Zasady sporządzania i metody analizy*. Finans-Servis, Warszawa 1999.
- Kowalak R.: *Ocena kondycji finansowej przedsiębiorstwa*, Wyd. Ośrodka Doradztwa i Doskonalenia Kadr, Gdańsk 2003.
- Kowalak R.: *Ocena kondycji finansowej przedsiębiorstwa w badaniu zagrożenia upadłością*, Wyd. Ośrodka Doradztwa i Doskonalenia Kadr, Gdańsk 2008.
- Krajewski M.: *Ocena rentowności przedsiębiorstw w aspekcie płynności finansowej*, [w:] *Finanse przedsiębiorstw*, red. A. Kopiński, „Prace Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu” nr 98, Wrocław 2010.
- Leszczyński Z., Skowronek-Mielczarek A.: *Analiza ekonomiczno-finansowa firmy*, Difin, Warszawa 2000.
- Michalski G.: *Wprowadzenie do zarządzania finansami przedsiębiorstw*, Wyd. C.H. Beck, Warszawa 2010.
- Nita B.: *Syntetyczny wskaźnik płynności finansowej w ujęciu statycznym w kontekście zapotrzebowania na kapitał obrotowy netto*, [w:] *Rachunek kosztów i pomiar dokonań*, red. E. Nowak, M. Nieplowicz, „Prace Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu” nr 182, Wrocław 2011.
- Nowak E.: *Analiza sprawozdań finansowych*, PWE, Warszawa 2005.
- Nowak M.: *Ocena zdolności kredytowej i ryzyka kredytowego – poradnik bankowca*, Wydawnictwo BODiE. Poznań 2002.
- Nowak M.: *Praktyczna ocena kondycji finansowej przedsiębiorstwa. Metody i ograniczenia*, Fundacja Rozwoju Rachunkowości w Polsce, Warszawa 1998.
- Nowoczesne zarządzanie finansami przedsiębiorstwa*, red. A. Bielawska, Wyd. C.H. Beck, Warszawa 2009.
- Ostaszewski J.: *Ocena efektywności przedsiębiorstwa według standardów EWG, CIM*, Warszawa 1991.
- Pomykańska B., Pomykański P.: *Analiza finansowa przedsiębiorstwa*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2007.
- Sierpińska M., Jachna T.: *Ocena przedsiębiorstwa według standardów światowych*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2004.
- Sierpińska M., Wędzki D.: *Zarządzanie płynnością finansową w przedsiębiorstwie*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2002.
- Soliwoda M.: *Rentowność i płynność finansowa przedsiębiorstw w Polsce*, [w:] *Zarządzanie finansami firm – teoria i praktyka*, red. B. Bernaś, A. Kopiński, „Prace Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu” nr 158, Wrocław 2011.
- Waśniewski T., Skoczylas W.: *Teoria i praktyka analizy finansowej w przedsiębiorstwie*, Fundacja Rozwoju Rachunkowości w Polsce, Warszawa 2002.
- Zaleska M.: *Ocena ekonomiczno-finansowa przedsiębiorstwa przez analityka bankowego*, Wyd. SGH, Warszawa 2002.

Zawadzka D., Ardan R., Szafraniec-Siluta E.: *Płynność finansowa a rentowność przedsiębiorstw rolnych w Polsce – ujęcie modelowe*, „Zeszyty Naukowe Szkoły Głównej Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie. Ekonomika i Organizacja Gospodarki Żywnościowej” nr 88, Warszawa 2011.

dr hab. prof. UR Jerzy Kitowski
Uniwersytet Rzeszowski
Wydział Ekonomii, Zakład Finansów

Streszczenie

Celem artykułu jest próba krytycznego przeglądu krajowej literatury przedmiotu w omawianym zakresie, a także próba unifikacji terminologicznej oraz założeń metodycznych analizy płynności finansowej. Wykazano liczne przypadki uproszczeń metodycznych oraz niekonsekwencji definicyjnych, terminologicznych, klasyfikacyjnych i interpretacyjnych wskaźników płynności finansowej. Krytycznie odniesiono się do powszechnie występującego przeceniania znaczenia zalecanych optymalnych progów kształtowania się badanych wskaźników, z pominięciem kryterium ich różnicowania branżowego.

METHODOLOGICAL ASPECTS OF ASSESSING LIQUIDITY IN A STATIC APPROACH

Summary

The article attempts to critically review the national literature on the subject concerning this area. It is also an attempt to unify the terminology and methodological assumptions of the liquidity analysis. It has shown numerous methodological simplifications and inconsistencies in terms of definitions, terminology, classification and interpretation of liquidity indicators. The author has made a critical reference to the commonly occurring overestimation of the importance of the recommended optimal thresholds for the formation of the examined indicators, without taking into account their branch differences criterion.

